

Máthé Réka Zsuzsánna

Érvénybe lép az új költségvetési szabály

A Tanács tegnapi ülésén elfogadta a költségvetési szabályok reformját – az új keret nagyobb rugalmasságot biztosít az egyes hosszú távú befektetéseket eszközölni kívánó kormányok számára.

Az európai minisztereket tömörítő Európai Unió Tanácsa 2024. április 29-én elfogadta a költségvetési szabályok reformját, amelyek az EU gazdasági és költségvetési irányítási keretének reformját szolgálják. Az új szabályrendszer már másnap érvénybe lépett. A reform fő célja a rendezett és fenntartható államháztartás biztosítása, miközben különböző reformok és beruházások révén segíti a tagállamok fenntartható és inkluzív növekedését.

A szabály szerint első lépésként a Bizottság a nettó kiadások alakulására vonatkozó úgynevezett „referenciapályát” nyújt be azoknak a tagállamoknak, ahol az államadósság meghaladja a bruttó hazai termék (GDP) 60%-át, vagy ahol az államháztartási hiány meghaladja a GDP 3%-át – összhangban a maastrichti konvergenciakritériumokkal. Az így összeálló referenciapálya figyelembe veszi az egyes országok sajátos fenntarthatósági kihívásait, és jelzi, hogy a tagállamok hogyan tudják biztosítani, hogy a négyéves költségvetési kiigazítási időszak végére az államadósságot középtávon csökkenő pályára állítsák, vagy azon maradjanak.

Az új szabályok két biztosítékot tartalmaznak, amelyeknek a referenciapályának meg kell felelnie. Egyrészt beépítenek majd egy, az adósság fenntarthatóságára vonatkozó biztosítékot, amely biztosítja az államadósság szintjének minimális csökkenését. Másodszor az államháztartási hiány ellenálló képességére vonatkozó biztosítékot is beépítenek. Ennek célja, hogy biztonsági tartalékot alakítson ki a maastrichti szerződésben meghatározott, a GDP 3%-át kitevő államháztartási hiány referenciaértéke alatt.

Második lépésként ezek alapján minden tagállam nemzeti középtávú költségvetési strukturális tervet fog készíteni, összhangban az adott tagállam nemzeti törvényhozási hosszával, négy vagy öt évre szólóan. Amennyiben indokolt, a tagállamok kérhetik majd a terv legfeljebb hét évre történő meghosszabbítását, ha olyan reformok és beruházások mellett kötelezik el magukat, amelyek javítják a rugalmasságot és a növekedési potenciált, támogatják a költségvetési fenntarthatóságot és az EU közös prioritásait. Ilyen például

a méltányos, zöld- és digitális átmenet megvalósítása, az energiabiztonság garantálása, a társadalmi és gazdasági ellenálló képesség megerősítése, mi több a védelmi képességek kiépítése is ideszámítható.

Terveikben a tagállamok kötelezettséget vállalnak a többéves nettó közkiadások irányára, valamint bemutatják azokat a beruházásokat és reformokat, amelyekkel választ adnak az Európai Bizottság által összeállított országspecifikus európai szemeszterben azonosított legfontosabb kihívásokra. Az európai szemeszter ajánlásai úgy szakmai, mint akadémiai körökben több vita tárgyai. Egyrészt a szemesztert a politikai és gazdasági koordináció eszközeként használja az Európai Unió, amelyen összehangolja az európai gazdasági és szociális területeket, egyetlen éves program keretében. Az országspecifikus ajánlások hasznosak lehetnek, ám nem minden esetben vették figyelembe egy-egy tagállam többéves gazdasági fejlődési terveit, így gyakran figyelmeztető jellegű visszajelzést kaptak a tagállamok olyan esetben is, amikor közép-, illetve hosszú távú fejlődést ösztönző hitelek felvétele miatt alakult ki egyensúlyhiány.

Igencsak éles vita tárgyát képezi az is, hogy a Bizottság politikai döntéseket hoz-e bizonyos szakmai kérdésekben. Így az egyik tanulmány a 2017-es országspecifikus ajánlásokat vizsgálva arra világít rá, hogy bár a Bizottság Olaszországot, Franciaországot és Németországot érintő specifikus elemzései pontosak és összhangban vannak más nemzetközi intézetek értékelésével, olyan technikai kérdésekkel kapcsolatban, hogy mely tagállam makrogazdasági egyensúlyhiányát ítéli túlzottnak, és melyét nem, túl egyértelműen politikai döntést hozott.¹

Ezen túlmenően több tanulmány is arra a következtetésre jutott, hogy az európai szemeszter során az EU növelte a szociál- és foglalkoztatáspolitikában vállalt szerepét. A különböző társadalmi szereplők, mint például a szakszervezetek szerepe idővel jelentősen megerősödött, és kihasználták azokat az intézményi struktúrákat, amelyek révén érdekeiket eredményesebben tudták képviselni.² Mindezek révén a Bizottság szerepe viszont tovább erősödött,³ miközben a tagállamok vezetőinek szerepe némileg csökkent.

A gazdasági kormányzás keretének reformjáról az európai szemeszterhez hasonlóan már több éve hasonló vita folyt. A tagállamok gyakran kifogásolták, hogy a keretet biztosító Stabilitási és Növekedési Paktum nem vette figyelembe a tagállamok közép- és hosszú távú fejlődési terveit, és így túlzottan szigorúan

¹ EFSTATHIOU–WOLFF 2018.

² BOKHORST 2022.

³ VANHERCKE–VERDUN 2022.

bírálta el az egyes országok makrogazdasági döntéseit, valamint nem vette figyelembe adott nemzetállam gazdaságának anticiklikus kiadási szükségleteit. Bár a viták már több évtizede folytak, az Európai Bizottság 2020-ban kezdett el érdemben dolgozni a reformon. Ennek háttérében a pandémia okozta gazdasági válság áll, amely miatt a Bizottság átmenetileg felfüggesztette a Stabilitási és Növekedési Paktum szabályait, megengedve, hogy a tagállamok túllépjék a 3%-os államháztartási hiányt, valamint a 60%-os GDP-arányos államadósságot. Ezt követően az orosz–ukrán háború után következő energiaválság miatt maradtak a szabályok továbbra is felfüggesztve, a magasabb adósságsszintek és a kamatlábak miatt az EU úgy döntött, hogy a hatékonyság további javítása érdekében megreformálja a Stabilitási és Növekedési Paktumot. A reform egyik leglényegesebb eleme, hogy a nemzeti tervek és a nettó kiadási pályát is jóvá kell hagynia a Tanácsnak is, nem lesz elegendő a Bizottság döntése. Ebből kifolyólag a nemzetállamok és a Bizottság, valamint a társadalmi szereplők közötti hatalmi egyensúly ismét középre tolódik el, valamivel távolodva a Bizottságtól és több erőt hagyva a tagállamok számára.

2024. április 30.

Felhasznált irodalom

- BOKHORST, David (2022): The Influence of the European Semester: Case Study Analysis and Lessons for its Post-Pandemic Transformation. *Journal of Common Market Studies*, 60(1), 101–117. Online: <https://doi.org/10.1111/jcms.13266>
- EFSTATHIOU, Konstantinos – WOLFF, Guntram B. (2018): *Is the European Semester Effective and Useful?* Bruegel Policy Contribution, No. 2018/09. Online: <https://econstor.eu/bitstream/10419/208014/1/1028805942.pdf>
- VANHERCKE, Bart – VERDUN, Amy (2022): The European Semester as Goldilocks: Macroeconomic Policy Coordination and the Recovery and Resilience Facility. *Journal of Common Market Studies*, 60(1), 204–223. Online: <https://doi.org/10.1111/jcms.13267>